

– Il tratto pannonico e serbo del Danubio – traduzione del volume I in lingua ungherese.

Il saggio introduttivo traccia brevemente il percorso seguito da Marsigli fino al momento in cui viene elaborato al suo interno il concetto di Danubius. Non vuole offrire un ritratto dettagliato ed evita per lo più di fornire quelle informazioni che sono generalmente note o che il lettore può reperire facilmente in altro modo. Fanno eccezione quelle che sembrano importanti da un punto di vista danubiano: i suoi studi, il viaggio in Turchia e nei Balcani, gli anni del servizio militare in Ungheria (1683-1699) e il periodo della demarcazione dei confini che seguì alla pace di Karlóca (1699-1702).

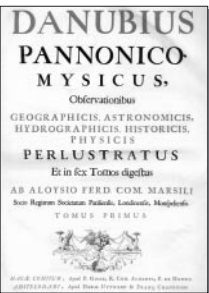
Poiché le carte geografiche nella copia sono invece ciò che dà maggiore lustro e significato scientifico al volume I, l'autore ha prestato particolare attenzione all'attività di cartografia, propria e di altri, nel periodo della guerra e dell'epoca della demarcazione dei confini. Sulla base delle ricerche condotte nell'archivio di Bologna, dove l'autore, Antal András Deák, si è recato per la prima volta grazie all'interessamento dell'Istituto Italiano di Cultura di Budapest, e in quello di Vienna si è riusciti a far luce sull'effettivo ruolo e sul vero significato della cartografia di Marsigli. Sono state chiarite le circostanze della genesi delle 39 carte di demarcazione di confine, la loro destinazione e l'arrivo a Vienna; si danno inoltre notizie del ritrovamento a Vienna di quel resoconto sui confini di quasi quattromila pagine che Marsigli credeva perduto e, attraverso l'identificazione di numerosi disegnatori anonimi, si è riusciti a fare ordine nell'insieme delle sue numerose e disordinate tracce sparse ovunque.

Il saggio contribuisce a fare chiarezza anche in un altro importante campo: sulla base delle lettere scritte a Marsigli vengono identificati i suoi assistenti e collaboratori nel corso della creazione del Danubius. Una vista sbalorditiva si offre ai nostri occhi: studiosi e artisti ungheresi, croati, slovacchi, transilvani, austriaci, italiani, francesi, inglesi, olandesi e svizzeri lo aiutarono nella redazione dell'opera. Una tale intensità di rapporti sembrerebbe incredibile anche oggi, nell'epoca di internet.

Nell'Archivio di Stato di Bologna, infine, l'autore ha reperito documenti finora inesplorati che si riferiscono all'ultima fase della nascita del Danubius, alle bozze editoriali, al contratto con i librai olandesi, alla sorte delle lastre di rame che riportavano le illustrazioni. La presentazione e la rivelazione del loro contenuto chiude la prima parte del saggio.

Nella seconda parte vengono studiati più dettagliatamente il citato volume I, la geografia e l'idrografia del tratto del Danubio; vengono quindi riportati i volumi delle vestigia romane, delle osservazioni dei Minerali, dei Pesci, degli Uccelli e degli Ibridi con l'ausilio di illustrazioni e di didascalie. In tal modo si offre al Lettore un piccolo sunto del contenuto e del valore scientifico dei rimanenti cinque volumi in attesa di pubblicazione.

Per finire diamo voce alla speranza che *La Scoperta del Danubio*, con il nostro saggio e la copia in esso contenuta, sia solo l'inizio e che l'opera di Marsigli, che ad ogni livello reca in sé il segno della cooperazione europea, così come gli altri cinque volumi possano vedere presto la luce.

Antal András Deák

A bevezető tanulmány röviden fölvezet az utat, amelyet Marsigli megjár, míg nem a Danubius eszméje megfogalmazódott benne. Nem óhajt részletes életrajzot adni, és kerülni igyekszik azokat az információt, amelyek közismertek vagy amelyekhez az olvasó más módon könnyen hozzáférhet. Ez alól kivételt képeznek azok, amelyeket a Danubius szempontjából fontosnak tünk – tanulmányai, törökországi és balkáni utazása, katonaszkodásának magyarországi éve (1683-1699), valamint a karlócai békekötést követő határkijelölés időszaka (1699-1702).

Mivel pedig a térképek a hasonmásban közölt I. kötet legnagyobb ékességét és kiemelkedő tudománytörténeti jelentőségét adják, megkülönböztetett figyelmet fordított a szerző a háború alatti és a határkijelölés idején végzett és végeztetett térképező tevékenységre. A bolognai – ahová első alkalommal a Budapesti Olasz Kulturintézet támogatásával juttott ki a szerző, Deák Antal András –, és a bécsi levéltárakban végzett kutatások alapján sikerült új és igaz fénybe állítani Marsigli kartográfiai szerepét és jelentőségét. Tisztező a 39 szelvényes határterkép keletkezésének körülményeit, rendeltetését és Bécsbe kerülésének sorsát, hírt ad Marsigli elvesztett hírt, közel négyezer oldalnyi határjelölésének megtalálásáról Bécsben, és számos névtelen térkép rajzolásának beazonosításával közelebb jutott ahhoz, hogy szerteágazó, gazdag hagyatékaiban kiigazodhassunk.

A tanulmány egy másik fontos területen is segít tisztázni lámi: Marsiglihoz írt levelek alapján feltárja Marsigli segítőt és közreműködőt a Danubius megalkotása során. Meghökentő kép tárul elénk: magyar, horvát, szlovák, erdélyi, osztrák, olasz, német, francia, angol, holland, svájci tudósok és művészek segítettek őt a nagy munkában. A kapcsolattartásnak ez az intenzitása még ma is, az internet korszakában is lenyűgöző teljesítménynek számítana!

Végül a Bolognai Állami Levéltárban (Archivio di Stato) a Danubius születésének utolsó fűzcsára, a nyomdai előkészületekre, a holland könyvkereskedőkkel kötött szerződésre, az illusztrációkat hordozó rézlemezek sorsára vonatkozóan talált a szerző eddig feltáratlan dokumentumokat. Bemutatásuk, tartalmi feltárásuk zárja a tanulmány első részét.

Második részében a közölt I. kötetet – a bemutatott Duna-szakasz föld- és vízrajza – tárgyalja részletesebben, majd röviden a Római emlékek, az Ásványok, a Halak, a Madarak és a Vegyes megfigyelések kététeit hozza életközeli képi és szöveges illusztrációk segítségével. Így módon egy kis áttekintést ad az Olvasónak a még kiadásra váró többi öt kötet tartalmát és tudománytörténeti értékét illetően.

Befejezésül azon reménynek adok hangot, hogy „A Duna fölfedezése” a tanulmánnyal és a benne közreadott hasonmás kötettel csak a kezdetet jelenti, és Marsiglnak ez a minden elemében európai összefogás jegyét magán viselő műve – a többi öt kötet is – belátható időn belül napvilágot láthat.

Deák Antal András

Danubius Pannonico-Mysicus, a treatise in Latin on the Danube River by Luigi Ferdinando Marsigli, was first published in 1726. Now, with the release of a new study, The Discovery of the Danube, author Antal András Deák simplifies the task of reading Marsigli's text by offering in the same book both the Latin version and a Hungarian translation of the first volume, along with an essay in English and Hungarian. This introductory study explains the genesis of Marsigli's treatise and synthesizes, with illustrations and captions, the subsequent volumes of the work.